

Broj 70 - 71 * Godina IX * juli/srpanj - august/kolovoz 2008.

GLASNIK

**Vrijeme jeftine
energije je prošlo**

**Potpisan Sporazum
o saradnji između
P/GKFBiH i
PK Republike Kosovo**

Međukomorska saradnja

Sporazum o saradnji između privrednih komora FBiH i Kosova potpisan je, početkom jula, u Sarajevu

- Od prije dvije do tri godine, kada je počeo sa radom sajam na Kosovu, saradnja između BiH i Kosova je unaprijeđena. Sada imamo 15 predstavništava privrede, te 36 firmi koje sarađuju sa Kosovom - rekao je Avdo Rapa, potpredsjednik P/GKFBiH.

Naglasio je da su tokom Međunarodnog sajma u Prištini, održanog od 03. do 06. juna ove godine, privrednici iz BiH razgovarali sa predstavnicima

Elektroprivrede i Termoelektrane Kosova, građevinskih kompanija, trgovine i drugih.

Prema njegovim riječima, očekuje se da će se poboljšati postojeća saradnja između dvije zemlje, te da će se riješiti problemi oko viznog režima, primjene Sporazuma CEFTA i drugi.

- Saradnja privrednika postoji bez privrednih komora, kao i bez vlada. Komore su tokom tri godine prisustva

na Internacionalnom sajmu u Prištini dogovorile da tu saradnju ozvaniče i da je pospješuju, kako bismo omogućili dvjema vladama da pokušaju riješiti postojeće probleme - rekla je potpredsjednica PK Kosova Zineta Daci.

Dodala je da će Privredna komora Kosova učestvovati na sajmu ZEPS, koji će biti održan u oktobru, u Zenici.

Razmjena FBiH sa Kosovom je prošle godine iznosila oko 50 miliona KM, od čega je vrijednost izvoza FBiH bila 39.116.615 KM, a uvoza 11.723.336 KM.

Selma DŽINIĆ

GLASNIK

Privredna/Gospodarska komora
Federacije Bosne i Hercegovine
List izlazi mjesečno
Godina IX
Broj 70 - 71
Juli/srpanj - august/kolovoz
2008.

GLASNIK uređuje
Redakcijski kolegij:
Željana Bevanda, glavni urednik,
Mira Idrizović,
odgovorni urednik,
članovi:
Šemsa Alimanović,
Ljubo Dadić, Fahrudin Đikić, Juso
Škaljić i Meliha Velić,
sekretar Redakcije.

DTP: "Privredna štampa"

Adresa:

Privredna/Gospodarska
komora FBiH
- za Glasnik -
71000 Sarajevo
Branislava Đurđeva 10/IV
Kontakt osoba: Meliha Velić
Telefon: 033/267-690
E-mail: m.velic@kfbih.com

Telefoni:

033/663-370 (centrala)
033/217-782

Faks: 033/217-783
www.kfbih.com

Izdavač:

"Privredna štampa" d.o.o. Sarajevo
Općinski sud
Sarajevo
UF/1-2219/05,
RB 1-3018
Identifikacioni broj
4200088140005
Identifikacioni broj PDV
200088140005

Štampa: "ARKA PRESS" d.o.o.
Sarajevo, Hamdije Čemerlića 43

SPORAZUM O SARADNJI IZMEĐU

Privredne/Gospodarske komore Federacije Bosne i Hercegovine

i

Privredne komore Republike Kosovo

Privredna/Gospodarska komora Federacije Bosne i Hercegovine i Privredna komora Republike Kosovo
(u daljem tekstu: strane)

u želji da podrže razvoj i unesu raznovrsnost u robnoj razmjeni i ekonomskoj saradnji svojih članova
(u daljem tekstu: kompanije), složile su se u slijedećem:

Član 1.

Strane će, u skladu sa važećim zakonima Bosne i Hercegovine i Kosova, podsticati i olakšavati aktivnosti usmjerene na promociju i razvoj robne razmjene i ekonomske saradnje između zainteresiranih kompanija, imajući u vidu potpisane sporazume o slobodnoj trgovini između Bosne i Hercegovine i Kosova.

U tom cilju, strane će podržati i olakšati sklapanje ugovora i drugih sporazuma o komercijalnoj i ekonomskoj saradnji između kompanija iz obje zemlje, ovlaštenih za obavljanje poslova vanjske trgovine i međunarodne ekonomske kooperacije.

Član 2.

Strane će nastojati da utvrde i druge slične mogućnosti za promociju i razvoj robne razmjene i ekonomske saradnje. U tu svrhu strane će, u granicama svojih mogućnosti, izvršiti istraživanje tržišta i javnosti.

Član 3.

Da bi se implementirali ciljevi utvrđeni u članovima 1. i 2., strane se slažu u slijedećem:

a) da poduzmu korake i vrše stalnu razmjenu informacija i publikacija iz oblasti ekonomije (naročito iz

oblasti vanjske trgovine i proizvodnje i ponude orijentirane na izvoz) o mogućnostima saradnje između strana a u vezi sa proizvodima kompanija, te o organizaciji izložbi i sajмова u Bosni i Hercegovini i na Kosovu.

b) Svaka strana će dati neophodnu podršku kompanijama koje učestvuju na sajmovima i izložbama organiziranim u Bosni i Hercegovini i na Kosovu.

c) Obje strane će razmijeniti informacije koje se odnose na ekonomsku i komercijalnu zakonsku regulativu objavljenu i primjenjivu u njihovoj jurisdikciji. U tom cilju, strane će razmijeniti dokumentaciju o njihovoj pravnoj nadležnosti i podržat će pozitivna iskustva u primjeni Arbitraže, kao načinu rješavanja sporova, te i drugo od zajedničkog interesa.

d) Strane će, kao neophodno, alternativno organizirati sastanke predstavnika strana u Bosni i Hercegovini i na Kosovu kako bi ispitali način sprovođenja ovog sporazuma i ustanovili neophodne mjere potrebne za kontinuiran razvoj ekonomskih odnosa između strana, a u skladu sa ovim sporazumom.

e) Mjesto i vrijeme sastanka će biti određeno najmanje dva mjeseca prije njegovog održavanja.

f) Strane će poduzeti mjere za implementaciju ovog sporazuma štiteći međusobne interese.

g) Strane se slažu da organiziraju, ako je potrebno, svaka u svojoj zemlji, radne sekcije (grupe) u cilju stvaranja organiziranog tijela za ostvarenje gore navedenih ciljeva.

h) Obje strane će ohrabriti kontakte između komercijalnih organizacija, uključujući privatne firme, kao i posjete privrednih delegacija i drugih privrednih oblasti, posjete poslovnih ljudi iz Bosne i Hercegovine i Kosova što će najbolje podržati njihove organizacione sposobnosti i implementiranje radnih programa međusobno dogovorenih između zainteresiranih kompanija.

Član 4.

Ovaj sporazum stupa na snagu danom potpisivanja.

Član 5.

Ovaj sporazum svaka strana može raskinuti uz pismeno obavještenje druge strane dva mjeseca unaprijed.

U slučaju da Sporazum prestane važiti, strane se mogu dogovoriti da nastave započete a nedovršene aktivnosti.

U Sarajevu, 01. 07. 2008. godine

Za:
PRIVREDNU/GOSPODARSKU
KOMORU FEDERACIJE
BOSNE I HERCEGOVINE

Avdo Rapa, potpredsjednik

Za:
PRIVREDNU KOMORU
REPUBLIKE KOSOVO

Zineta Daci, potpredsjednik

Prezentacije

Potpore investicijama u poljoprivredi FBiH

U prostorijama Privredne/Gospodarske komore FBiH, u Mostaru, u srpnju su održane tri prezentacije: Kreditne linije za razvoj poljoprivrede u FBiH; drugih kreditnih linija Razvojne banke FBiH (IBF) i prezentacija Zakona o Razvojnoj banci FBiH

Sastanku su prisustvovali poljoprivrednici iz Hercegovačko-neretvanske županije i razgovarali o tome kako je Parlament FBiH usvojio Srednjoročnu strategiju razvoja poljoprivrednog sektora FBiH u skladu sa Zakonom o poljoprivredi. Definirane su mjere i ciljevi poljoprivredne politike. Pored ostalih mjera definirane su mjere potpore investicijama u poljoprivrednom sektoru. Za konkretnu realizaciju investicijskih potpora za razvitak poljoprivrednih sektora potpisan je protokol sa Investicijskom bankom FBiH (IBF - Razvojna banka FBiH) kojim je definiran koncept financiranja investicijskih projekata u oblasti poljoprivrede. O načinu financiranja poljoprivrede govorili su: ministar poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva FBiH, direktori i stručnjaci iz Razvojne banke FBiH i predsjednik Privredne/Gospodarske komore FBiH.

Nakon njihovog izlaganja raspravljalo se o načinu financiranja mogućih novih projekata. Rečeno je da je ukupan iznos potpora 52.650.000 KM. Od toga za investicije, regres kamata i osiguranje je izdvojeno 14.627.000 KM koji se dijele na:

- Potporu za investicijske projekte 12.627.000 KM,
- Potporu za regres kamata 1.500.000 KM,
- Sufinanciranje osiguranja 500.000KM.

Karakteristike modela investicija

preko Razvojne banke FBiH:

- 25% vlastitih sredstava osigurava korisnik,
- 50% kroz kredit osigurava Razvojna banka FBiH,
- 25% kroz potporu osigurava Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva FBiH.

U novembru

Sajmovi u Turskoj

U Istanbulu će se, u Turskoj, od 5. do 8. novembra/studenog 2008. godine, održati dvije međunarodne izložbe-sajma, s najvećim i najoriginalnijim izložbenim prostorom za nove brendove i inovacije: 16. međunarodna izložba tehnologija za prehrambene proizvode i tehnologija za preradu hrane GIDA 2008. i 23. međunarodna izložba sistema za ambalažu i preradu hrane.

Zahvaljujući strateškom ujedinjenju ova dva sajma, sudionici i posjetioци ovih izložbi će imati priliku susresti se na široj razini sa potencijalnim poslovnim partnerima sa mediteranskog, ruskog, azijskog, bliskoistočnog i balkanskog tržišta.

Na sajmu će se predstaviti proizvođači mlijeka, mesa, smrznutih proizvoda, organske hrane, alkoholnih i bezalkoholnih pića, meda, začina, sušenog voća i povrća, morske ribe.

M. M.

Kamatna stopa: 4%,
Dužina počeka: od jedne do tri godine, što ovisi o vrsti investicije,
Rok otplate: od tri do 10 godina što ovisi o vrsti investicije.

Glavne odlike programa regresa kamata su te da se:

Regres isplaćuje za sve investicijske kredite namijenjene poljoprivrednoj proizvodnji,

Za investicijske kredite u 2008. godini subvencionira se 2% dospjelih kamata,

Za investicijske kredite iz prethodnih godina subvencijom se kamatna stopa svodi na 2%.

Zahtjev se podnosi Federalnom ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva FBiH najkasnije do 01. 10. 2008. godine.

Investicijskim potporama je obuhvaćena gotovo sva proizvodnja:

- Ratarska i povrtlarska proizvodnja,
- Govedarstvo,
- Ovčarstvo i kozarstvo,
- Svinjogojstvo,
- Peradarstvo,
- Pčelarstvo,
- Ribarstvo,
- Višegodišnji nasadi,
- Staklenici i plastenici,
- Pakirnice i sortirnice, hladnjače, dorada i sušenje (voće i povrće).

Visina iznosa investicijskih potpora je ograničena:

- do 150.000 KM u biljnoj proizvodnji, osim za podizanje višegodišnjih nasada i matičnih nasada,
- do 150.000 KM u govedarskoj proizvodnji,
- do 100.000 KM u ovčarskoj ili kozarskoj proizvodnji,
- do 150.000 KM u svinjogojskoj proizvodnji,
- do 100.000 KM u peradarskoj proizvodnji,
- do 100.000 KM u ribarstvu,
- do 100.000 KM u pčelarstvu,
- do 150.000 KM u pogone za pakiranje, sortiranje, doradu i sušenje,
- do 250.000 KM u pogone za hlađenje.

Pripremio: Ivica BARBARIĆ

0 cijenama i štednji energije

Riječ „racionalizacija“ dominirala je razgovorima, koje su, početkom jula, vodili federalni ministri energije, rudarstva i industrije mr. Vahid Hećo, te trgovine Desnica Radivojević, s resornim ministrom Sarajevskog kantona, kao i čelnim ljudima „Energoinvesta“, „Sarajevogasa“, zeničkog

„Grijanja“, visočkog „Visokogasa“, udruge distributera nafte i Privredne/Gospodarske komore FBiH. Susret koji je održan u sjedištu Vlade FBiH u Sarajevu bio je posvećen kretanjima cijena prirodnog plina i naftnih derivata, te aktivnostima koje je moguće poduzeti kako bi

negativne posljedice bile što manje.

Sudionici su iznijeli brojne pokazatelje koji ukazuju na ozbiljnost situacije s energentima, ali i naznačili moguće pravce djelovanja.

Najnoviji naftni šok s kojim je svijet suočen je specifičan po tome što, za razliku od prijašnjih, nakon njega nema pada cijena. Naprotiv, sve govori u prilog njihovog daljeg rasta, te jasno upozorava na to kako je prošlo vrijeme jeftine energije. Na primjer, samo je cijena ruskog plina od 1999. do ove godine porasla šest puta, a cijena njegove distribucije gotovo je utrostručena.

Kako na te cijene ne možemo utjecati, nužno je racionalizirati potrošnju energenata. Stoga će nadležna federalna ministarstva krenuti u kampanju informiranja javnosti o posljedicama poskupljenja energenata, kao i o potrebi podizanja svijesti o štednji energije i načinima na koje je to moguće postići.

Izveštaj IEA

Energetska nestašica na zapadnom Balkanu

Međunarodna agencija za energiju (IEA) saopćila je da se svaki šesti stanovnik zapadnog Balkana suočava sa „energetskom nestašicom“, koja je uslijedila nakon ratova na prostoru bivše Jugoslavije tokom protekle decenije. U najnovijem izvještaju IAE, objavljenom u Parizu, gdje je i sjedište ove međunarodne organizacije, ukazano je na potrebu brze obnove postojećih i izradnju novih elektroenergetskih postrojenja u regionu, prenosi Biznis.ba.

Ova agencija u studiji pod nazivom „Energija na zapadnom Balka-

nu: put reformi i obnove“ ocjenjuje da reforme mogu pomoći da se obnove zalihe energetskih resursa u mnogim zemljama zapadnog Balkana.

U studiji se navodi da bi zapadni Balkan mogao da igra „važnu ulogu“ u realizaciji novih projekata za transport nafte i prirodnog gasa iz regiona Kaspijskog mora i Bliskog istoka u Evropu.

Svjetska banka, pozivajući se na mišljenje energetskih eksperata, ocjenjuje da će se region zapadnog Balkana, kao i cijele jugoistočne Evrope, tokom narednih pet godina stalno su-

očavati sa nestašicom i poskupljenjem električne energije.

U analizi koju je ranije objavila Svjetska banka navodi se da će zemlje zapadnog Balkana i ostalih dijelova jugoistočne Evrope, isključujući Mađarsku, morati do kraja naredne decenije da investiraju oko 9,5 milijardi eura u izgradnju novih energetskih objekata i 5,8 milijardi eura za rekonstrukciju postojećih proizvodnih kapaciteta.

Ugalj će, prvenstveno lignit, ostati i dalje, prema ocjeni stručnjaka Svjetske banke, glavni energetski izvor u zemljama zapadnog Balkana.

Neke činjenice o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju i privremenom Sporazumu između EU i BiH

Trgovinska politika ima važnu ulogu u sveukupnoj strategiji Evropske unije za zapadni Balkan. Zasnovana je na četiri stuba:

- Autonomne trgovinske mjere (ATM), kojima se omogućava kvota bez carinskih dažbina i slobodan pristup tržištu EU za skoro sve proizvode koji potiču iz zemlje i teritorija korisnica;

- Stvaranje bilateralnih zona slobodne trgovine kao dio Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP);

- Podrška trgovinskoj integraciji regije;

- Podrška članstvu u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji.

Što se tiče trgovine robom, cilj SSP-a je da se postepeno uspostavi zona slobodne trgovine između Evropske unije i zemalja iz regije, na bazi reciprociteta, ali na asimetričan način. Evropska unija je autonomnim trgovinskim mjerama prilično liberalizovala većinu uvozne trgovine sa ovim zemljama, tako da će Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju preuzeti autonomne trgovinske mjere koje Evropska unija ima sa određenom zemljom i istovremeno postepeno otvoriti tržište te zemlje za proizvode iz EU. Tokom procesa ratifikacije Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju od svih zemalja članica EU, trgovinske mjere su na snazi preko Privremenog sporazuma.

Koje su glavne oblasti na koje se odnosi SSP?

Važne oblasti na koje se SSP odnosi jesu:

- Uspostavljanje političkog dijaloga;

- Unapređenje regionalne saradnje;

- Uspostavljanje oblasti slobodne trgovine između zemlje i EU;

- Obostrani ustupci koji se odnose na „četiri slobode“: kretanje radni-

ka, nastanjenje, pružanje usluga i kretanje kapitala;

- Približavanje zakona zemlje zakonima Zajednice, uključujući precizna pravila u oblasti konkurencije, prava intelektualne svojine i javnih nabavki;

- Dalekosežna saradnja u svim oblastima politike EU, uključujući oblasti pravosuđa i unutrašnjih poslova.

Koje su glavne beneficije za građane?

Povećana politička sigurnost i bezbjednost usljed dobrih susjedskih odnosa, regionalna saradnja i dublja integracija u EU.

Ekonomski razvoj, povećanje trgovine i ekonomske saradnje i stvaranje poslovnog okruženja koje omogućava investicije, podstiče pojedinačne poduzetničke inicijative i stvara prilike za zapošljavanje.

Napredak u procesu političkih i ekonomskih reformi, uključujući oblasti izgradnje institucija kroz reforme javne administracije, poštivanje ljudskih prava i vladavina zakona, koje su neophodne da bi se značajno poboljšao kvalitet života građana.

Trgovina između Evropske unije i Bosne i Hercegovine

- Evropska unija je najveći trgovinski partner Bosne i Hercegovine, čiji je obim trgovine u 2007. godini iznosio oko pet milijardi eura. U 2007. godini je izvoz iz BiH u EU porastao za 6,1% godišnje i dostigao iznos od preko 1,8 milijardi eura, dok je izvoz u BiH porastao za 8,3%, i iznosio preko tri milijarde eura. Uvoz proizvoda iz zemalja članica EU je činio 66,7% ukupnog uvoza BiH, dok je izvoz u EU iznosio 71,4% ukupnog izvoza.

- Izvoz iz Evropske unije u Bosnu i Hercegovinu se uglavnom sastojao iz: mašine i transportna oprema (28,3%); industrijski proizvodi klasificirani po materijalu (22,4%); hemijski i drugi povezani proizvodi (12,2%); razni industrijski proizvodi (10,6%).

- Glavni uvoz iz Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju: razni industrijski proizvodi (29,3%); industrijski proizvodi klasificirani po materijalu (24,3%); mašine i transportna oprema (18,9%); sirovi nejestivi materijali, osim goriva (13,9%).

Pripremila: Mira IDRIZOVIĆ

BiH mora imati zdravu tržišnu ekonomiju

BiH mora imati zdravu tržišnu ekonomiju na principu konkurencije, koja će biti filter, a oni koji to ne izdrže, moraće mijenjati djelatnost, pripojiti se nekom drugom ili bankrotirati, izjavio je u Zvorniku šef pregovaračkog tima BiH sa Evropskom unijom Igor Davidović.

Govoreći o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju (SAA) sa EU, Davidović je kazao da u tranzicijskom periodu treba da se izvede adaptacija

i tehnološko prilagođavanje, naročito u smislu kvaliteta i konkurencije.

“Zbog privremenog Protokola o uspostavljanju zone slobodne trgovine, koji stupa na snagu 1. jula, i liberalizacije i smanjenja carine na proizvode koji će se uvoziti iz EU, kod pojedinih grupacija ima straha šta će se tad desiti, ali je, da bi se spriječile neželjene posljedice, potrebno krenuti sistematično sa dobrim planovima i strpljenjem u proces koji će trajati osam godina”, kazao je Davidović.

Uvjeren je da je šest godina najprimjerenije vrijeme za tranzicioni period, čemu treba dodati i uobičajene dvije godine za ratifikaciju.

Suočavanje sa rastom vanjskotrgovinskog disbalansa

Ured Svjetske banke u BiH prezentirao je, sredinom jula, novi regionalni izvještaj pod nazivom "Integracija zapadnog Balkana i EU: Program za trgovinu i rast". Ovaj dokument obuhvata pitanja prioriteta u zemljama zapadnog Balkana koje se suočavaju sa sve većim izazovima poput rasta vanjskotrgovinskog disbalansa

Glavni ekonomist Svjetske banke za region Evrope i srednje Azije, Sanjay Kathuria, objasnio je da ovaj izvještaj sadrži i određene preporuke koje će pomoći zemljama u tranziciji poput BiH. Povećanje disbalansa je u velikoj mjeri određeno konkurencijom iz zemalja Azije, konkretno Kine, ali i Indije, Bangladeša i drugih zemalja. Oni u spektru proizvoda konkuriraju zemljama zapadne Evrope i Balkana.

Konkurentnost plata koje stručnjaci Svjetske banke smatraju izuzetno visokim u odnosu na ostale zemlje regiona, te razvoj vještina radne snage također je jedna od preporuka Izvještaja.

Smanjenje disbalansa omogućit će i snižavanje troškova telekomunikacijskih usluga koje su bitan segment poslovne produktivnosti, te spriječavanje nastanka deficita električne energije u regiji. Izvještajem su obuhvaćene zemlje bivše Jugoslavije: BiH, Makedonija, Srbija i Crna Gora te Albanija.

Ključne preporuke

Izvještaj sugerije da će unapređenje i održavanje izvoznih rezultata, a time i rasta BDP-a zahtijevati održano unapređenje dotoka direktnih stranih

investicija, što opet ukazuje na neophodnost značajnih strukturalnih reformi.

Dubinska integracija unutar zemalja CEFTA će dovesti do povećanja veličine tržišta, unapređenja kvaliteta usluga, a doprinjeće i privlačenju direktnih stranih investicija. U većoj mjeri dubinska integracija među zemljama regiona kroz završetak implementacije Sporazuma CEFTA 2006, uspostavljanje jedinstvenog upravljanja tačkama prelaska granice, regionalizaciju pravila o mjestu porijekla među zemljama potpisnicama CEFTA 2006, te širenje učešća regiona u panevropskoj/mediteranskoj akumulaciji aranžmana porijekla, doprinjelo bi otvorenosti tržišta i razvoju većeg tržišta.

Koristi koje donosi integracija sa EU i regionalna integracija bile bi do maksimuma povećane stvaranjem „carinske unije u sjeni“ sa EU, za in-

IKT

Udio BiH na svjetskom tržištu tek 0,01 posto

Prema istraživanjima u oblasti globalne konkurentnosti koju je proveo Svjetski ekonomski forum, BiH prema dostignutom nivou informacijsko-komunikacijske infrastrukture zauzima 55. mjesto, a u pogledu zakonske regulative iz te oblasti nalazi se na 109. mjestu u odnosu na 130 zemalja obuhvaćenih ovim istraživanjem.

Udio BiH na svjetskom tržištu IKT-a (informacijsko-komunikacijskih tehnologija) je tek 0,01 posto, što po stanovniku iznosi skromnih 29 dolara koji se godišnje plasiraju u nabavku ove tehnologije.

dustrijske proizvode. Brza implementacija CEFTA bi pomogla pri osiguranju da firme u zemljama regiona imaju jednak pristup na tržišta drugih zemalja istog regiona, koliko bi imale i firme iz EU (nakon implementacije Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju).

Ovaj izvještaj sugerije da postoji nekoliko oblasti na koje kreatori politika do sada možda nisu usmjerili onoliko pažnje koliko one zaslužuju. Te oblasti uključuju ljudski kapital, telekomunikacije i energetiku. Razvoj ljudskog kapitala i pokretanje migracije mogli bi da pomognu regionu da privuče direktna ulaganja i da se pripremi za brži rast koji bi u većoj mjeri bio orjentisan na izvoz. Ljudski razvoj – kako u smislu kvaliteta tako i kvaliteta vještina – od ključne je važnosti za unapređenje sadržaja vještina u izvozu i smanjenje osjetljivosti na konkurenciju iz zemalja sa niskim nivoom zarada. Ovo bi doprinjelo sprječavanju da ljudski kapital postane usko grlo za direktne strane investicije uopšte, te pripremi bržeg rasta firmi u većoj mjeri orjentisanih na izvoz. Hitan zadatak je da proces unapređenja vještina počne odmah, imajući u vidu slabe ishode procesa obrazovanja u regionu.

U kratkoročnijem periodu, smanjenje oporezivanja rada moglo bi barem da djelomično pomogne pri rješavanju problema vezanih za relativno visoke plate i stepen neformalnosti. U odnosu na strukturu proizvoda iz izvoza, kojim dominiraju proizvodi sa intenzivnim učešćem nisko kvalifikovane radne snage i intenzivnim korištenjem prirodnih resursa, plate su visoke u zemljama regiona.

Smanjenje troškova telekomunikacija moglo bi da donese velike koristi, a i da pomogne u produbljivanju integracije. Telekomunikacijski troškovi u mnogim zemljama regiona, uključujući Makedoniju, BiH, te Albaniju, i dalje su veoma visoki. Bolja telekomunikacijska infrastruktura, također, pomaže regionalnu integraciju omogućavanjem bolje koordinacije, specijalizacije i upravljanja lancima snabdijevanja.

Rješavanje potencijalnih nedostataka energije unaprijed će pomoći pri izbjegavanju potencijalno znatnih efekata na rast. Nedostaci energije mogu

Forbesov popis najboljih zemalja za business

BiH na 101. mjestu

Na vrhu popisa "Najboljih zemalja za business" američkog poslovno-finansijskog magazina Forbes ove godine se nalazi Danska, koja se popela za tri mjesta u odnosu na prošlu godinu. Slijedi Irska, koja je skočila sa 19. na drugo mjesto, Finska, koja se popela sa sedmog na treće mjesto, na četvrtom Sjedinjene Američke Države, koje su ove godine nazadovale za tri mjesta, a na petoj poziciji je Velika Britanija, koja je napredovala za pet mjesta

BiH je na Forbesovoj listi, koja se objavljuje već treću godinu, zauzela 101. mjesto, što je znatno slabiji rejting u odnosu na prošlogodišnje 88. mjesto. Zajedno sa Makedonijom, BiH je opisana kao "najsiriromašnija republika u staroj jugoslavenskoj federaciji".

"Iako je poljoprivreda gotovo sva u privatnim rukama, farme su male i neefikasne, a hrana se uvozi. Privatni sektor raste i povećavaju se strana ulaganja, ali je državna potrošnja, koja iznosi oko 40 posto BDP-a, i dalje nerazumno visoka. Privatizacija se provodi sporo, posebno u FBiH. Raste povjerenje u domaću valutu i bankarski sektor, a najveći dio tog sektora danas je pod kontrolom banaka iz Zapadne Evrope. Vanjskotrgovinski debalans i visoka stopa nezaposlenosti i dalje su dva najveća makroekonomska problema BiH", konstatira Forbes u izvještaju za BiH.

Reforma poreskog sistema i uvođenje PDV-a ocijenjena je kao značajan iskorak u borbi protiv sive ekonomije i nelegalnog tržišta, ali i obezbjeđenju stalnih prihoda za finansiranje države, pozitivnim je ocijenjen i ulazak BiH u CEFTA.

Iako se u samom izvještaju navodi kako je u BiH "nacionalna statistika ograničena zbog velikog udjela crnog tržišta u svim oblastima", BiH se, prema Forbesovoj listi, svrstava među deset zemalja sa najvećim procentom nezaposlenih.

Neslavni rekord sa 80 posto nezaposlenih drži Zimbabve, slijedi Burkina Faso sa 77 posto, zatim Zambia 50 posto, Senegal 48 posto, Nepal 42 posto, BiH 45,5 posto, Lesotho 45 posto, Kenya 40 posto, Makedonija 34,8 posto i Cameroon sa 30 posto nezaposlenih.

Od bivših jugoslavenskih republika Slovenija se nalazi na 27. mjestu, Hrvatska 42., a Makedonija na 50. mjestu. Na Forbesovoj listi, koju čini 120 zemalja, nema Srbije, Crne Gore i Kosova.

imati značajan uticaj kako na direktne strane investicije, tako i na domaće.

Konstatovano je da se može postaviti pitanje da li bi region trebalo da se usmjeri na integracije sa EU i da ne dozvoli da ga u tome ometa proces unutar regionalne integracije. Ova studija u velikoj mjeri podržava integracije unutar regiona. Razlog za to je da će za većinu zemalja zapadnog Balkana priključenje još uvijek zahtijevati određeno vrijeme. U međuvremenu, regionalna integracija može da pomogne pri osiguranju direktnih stranih investicija i izvoza, a time i

unapređenju održivih perspektiva za rast. Štaviše, čak i nakon priključenja u EU, slobodan protok radne snage možda neće biti postignut još neko vrijeme. Prema tome, ovaj dokument sugerije da region usvoji ekonomsku integraciju kao ključni cilj iz ekonomskih razloga, uključujući i opšti cilj postizanja slobodnog protoka radne snage (počevši sa kvalifikovanim potencijalima), kao i način za produbljivanje sopstvene integracije i privlačnosti kao jedinstvenog ekonomskog prostora.

Mira IDRIZOVIĆ

Ljubljana

Poslovni forum EU - istočna Evropa (EUBFOR)

U Ljubljani je od 26. do 27. juna održan Poslovni forum Evropska unija - istočna Evropa (EUBFOR). Organizator je bio Međunarodni trgovinski centar (ITC) Ženeva, u suradnji sa Međunarodnim centrom za promociju poduzeća Ljubljana (ICPE) uz podršku Vlade Republike Slovenije i Privredne komore Slovenije (CCIS)

Sastanak je početak zajedničkog rada timova predstavnika javnog i privatnog sektora članica Evropske unije i Albanije, Azerbejdžana, Armenije, Bjelorusije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Gruzije, Makedonije, Moldavije, Crne Gore, Rusije, Srbije, Ukrajine i Euro-Commerce o tome kako prevazići barijere u trgovini.

Cilj foruma jeste da se osvrne na postojeće netarifne barijere (NTBs) u trgovini istočnih i južnih evropskih zemalja sa EU i između sebe.

Polazna tačka je da držanje NTBs propisa podupire povećanje kapaciteta i zanimanje za dvostrane/mnogostrane trgovinske pregovore kao bi se ukinula diskriminacija i kako bi se stvorila veća otvorenost u međunarodnim trgovinskim pravilima.

Ciljevi diskusije su pravljenje preporuka za poduzimanje akcija na svim nivoima - državnom, regionalnom i međunarodnom sa jakom suradnjom u javnom i privatnom sektoru podržavajući „business to business“ suradnju.

Rješavanje NTBs sukoba u regiji i preporuke koje su prioritet su:

- Neprihvatanje certifikata i potvrde o porijeklu robe sa zemljama EU jeste problem koji zahtijeva akciju na različitim nivoima.

- Neadekvatna infrastruktura, u smislu testiranja laboratorija, smatra

se kao veća smetnja u promociji izvoza u regiji, a na vladama zemalja je odgovornost da osiguraju adekvatnu infrastrukturu. EU je predviđela investicije od tri do četiri miliona američkih dolara za uspostavu laboratorija.

- Zemlje u regionu sa malim BDP-om nemaju mogućnosti i ekonomske moći za sve ove troškove zato je preporučeno:

- privlačenje stranih investitora - odnosno, međunarodnih uglednih laboratorija da investiraju;

- regionalna suradnja je neophodna i uspostavljanje laboratorija koje mogu koristiti za nekoliko zemalja kao bi se poboljšao izvoz. CEFTA region može poslužiti za postavljanje takve laboratorije na regionalnom nivou;

- suradnja javnog i privatnog sektora u finansijskom smislu uzeta je u obzir kao jedna od opcija;

- velike kompanije koje imaju dobre laboratorije (npr. proizvođači vina u Crnoj Gori) mogu ih ponuditi na korištenje malim i srednjim poduzećima za dobijanje akreditacije.

Svaka zemlja treba da uzme u obzir navedeno i napravi svoj put razvoja, naravno, držeći se zakona i propisa. ITC nudi usluge u izgradnji kapaciteta u zemljama i pomaže im u procesu akreditacije.

Potrebno je uspostavljanje legalnih okvira standarda i sistema zaštite domaće proizvodnje. Izvoznici trebaju znati za sve prepreke na koje će naići u zemljama uvoznicama, a na to ih trebaju upozoriti vlade.

„Business to business“ razgovor između izvoznika i uvoznika pokazao se kao dobar u praksi. Euro-Commerce je u tom kontekstu lansirao program EU Market Access Partnership (MAP) 2007. godine kako bi održali tržište i pristupili problemima u trećim zemljama. Euro-Commerce preporučuje korištenje deska EC (<http://exporthelp.europa.eu>).

Privredne komore i vlade treba da sakupljaju informacije o NTBs kako bi njihovi izvoznici koristili sistem pravljen u EU. Eurokomora preporučuje website <http://madb.europa.eu> na kojem se mogu dobiti informacije o trgovinskim barijerama.

ITC razvija bazu podataka o NTBs sa mnogim međunarodnim organizacijama sakupljajući podatke aplicirane od sedam najrazvijenijih zemalja, uključujući Sporazum o pridruživanju i stabilizaciji i Tehničke barijere u trgovini.

Učesnici smatraju vrijednim pružanje mogućnosti za umrežavanje privrednih komora kako bi učili jedni od drugih dobrim praksama u rješavanju problema u međunarodnoj trgovini. Privredne komore imaju važnu ulogu u pomoći malim i srednjim poduzećima. Komorama je potreban dodatan trening kako bi olakšale kontakt malim i srednjim poduzećima sa vladama. Istaknuto je da je poslovno zagovaranje o pitanjima trgovinske politike spor proces i da je potreban napor dok se postignu određeni rezultati.

Navedena je važnost dobro razvijene mreže privrednih asocijacija i proaktivno rješavanje problema.

Šemsa ALIMANOVIĆ

Nacrt zakona o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i zapošljavanju osoba s invaliditetom

Vlada Federacije BiH je razmatrala Nacrt zakona o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i zapošljavanju osoba s invaliditetom. U ovoj formi su Nacrt zakona podržala oba doma Parlamenta FBiH 2006. godine, a o njemu se pozitivno izjasnilo i Ekonomsko-socijalno vijeće za FBiH.

Nacrt zakona definiše osobu s invaliditetom kao onu kod koje postoji tjelesno, čulno ili mentalno oštećenje koje je za posljedicu ima trajnu ili privremenu (najmanje 12 mjeseci) smanjenu

moćnost rada i zadovoljenja temeljnih potreba u svakodnevnom životu. Do 31. 12. 2009. godine subjekti na tržištu rada (prema popisu datom u Nacrtu zakona) dužni su uposliti najmanje jednu invalidnu osobu na 39 zaposlenih. Taj odnos se smanjuje sve do 31. 12. 2013. godine, kada jedna invalidna osoba dolazi na svakih 16 zaposlenih. Subjekti koji ne ispune ovu obvezu dužni su mjesečno, pri isplati plaća, obračunati i Fondu za poticanje rehabilitacije i osoba s invaliditetom uplatiti 25 posto prosječne plaće u FBiH za svaku osobu s invaliditetom koju su bili dužni zaposliti.

Oni subjekti na koje se ova obveza ne odnosi dužni su svakog mjeseca, pri isplati plaća, uplaćivati Fondu 0,5 posto mjesečne bruto plaće svih zaposlenih, izuzev ako i same zapošljavaju invalidne osobe na temelju utvrđenih kriterija.

Donošenje ovog zakona Vlada je ocijenila nužnim, i budući da je riječ

o podijeljenim nadležnostima zaključila kako, prije utvrđivanja Prijedloga, o ponuđenim rješenjima treba obaviti javnu raspravu, o čijem će nivou odlučiti kantonalne skupštine.

Prijedlog zakona o plaćama i drugim materijalnim pravima članova organa upravljanja institucija FBiH i javnih preduzeća u većinskom vlasništvu FBiH

Vlada Federacije BiH je utvrdila Prijedlog zakona o plaćama i drugim materijalnim pravima članova organa upravljanja institucija FBiH i javnih preduzeća u većinskom vlasništvu FBiH.

Njime se na jedinstven način uređuju do sada različito kako po obimu tako i po sadržaju pravo na plaću i druga materijalna prava u upravama javnih preduzeća gdje država ima većinsko vlasništvo i institucijama koje je osnovala Federacija BiH, kao i supsidijarnim preduzećima.

Gornja - maksimalna granica mjesečne neto plaće koja je ista za članove uprave javnih preduzeća i finansijskih institucija ograničena je na iznos do pet prosječnih mjesečnih neto plaća isplaćenih u prethodna tri mjeseca u tom preduzeću, odnosno finansijskoj instituciji, a u ostalim institucijama na iznos do pet prosječnih neto plaća isplaćenih u FBiH prema posljednjem objavljenom podatku Federalnog zavoda za statistiku.

Mjesečna naknada za predsjednika upravnog ili nadzornog odbora, odnosno upravnog vijeća ili stručnog savjeta institucije, odnosno javnog preduzeća može biti utvrđena najviše do dvije prosječne neto plaće isplaćene u FBiH u prethodna tri mjeseca, a za članove ovih tijela 80 posto od tog iznosa.

Predložena rješenja odnose se na oko 40-ak javnih preduzeća u većinskom vlasništvu FBiH, među kojima su rudnici, elektroprivredna i telekom preduzeća, te preduzeća iz namjenske, gasne, naftne i metalske industrije, kao i na agencije i zavode na ni-

vou Federacije BiH: agencije za privatizaciju, za bankarstvo i za nadzor osiguranja; Razvojnu banku FBiH, zavode za PIO, za zapošljavanje i za osiguranje i reosiguranje, Regulatornu komisiju za električnu energiju, Komisiju za vrijednosne papire i Registar vrijednosnih papira.

Nacrt zakona o jedinstvenom sustavu registracije, kontrole i naplate doprinosa

Vlada FBiH je utvrdila i u parlamentarnu proceduru uputila Nacrt zakona o jedinstvenom sustavu registracije, kontrole i naplate doprinosa. Rješenja u ovom zakonu rezultat su aktivnosti vođenih, u suradnji s USAID-om, od sredine 2006. godine, na implementiranju Projekta jedinstvene registracije, naplate i kontrole doprinosa.

Nacrt zakona predviđa uspostavu i vođenje Jedinstvenog sustava registracije, kontrole i naplate doprinosa za socijalno osiguranje, uspostavu novog sustava izvješćivanja o obračunatim i naplaćenim doprinosima i propisuje postupak korištenja i zaštite pokazatelja.

Nacrt zakona o ugostiteljskoj djelatnosti

Vlada FBiH je utvrdila i u parlamentarnu proceduru uputila Nacrt zakona o ugostiteljskoj djelatnosti.

Njime se uređuju uvjeti za obavljanje ove djelatnosti, osnivanje i prestanak rada ugostiteljske radnje, poslovni prostor, razvrstavanje i kategorizacija ugostiteljskih objekata, ugostiteljske usluge u domaćinstvu, seoskom domaćinstvu i na plovnom objektu.

Pored definiranja ugostiteljske djelatnosti, Nacrtom zakona se propisuju subjekti koji mogu obavljati ovu djelatnost i uvjeti za njeno obavljanje. Što se tiče fizičkog lica propisano je da može dobiti odobrenje za osnivanje ugostiteljske radnje samo za jedan ugostiteljski objekat na teritoriji FBiH.

Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o koncesijama

Vlada FBiH donijela je odluku da u parlamentarnu proceduru uputi Nacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o koncesijama.

Riječ je o usklađivanju postojećeg zakona sa u međuvremenu donesenim propisima u FBiH, kao i o potrebi preciznijeg definiranja pojedinih rješenja u skladu sa dosadašnjom praksom, posebno u pogledu nadležnosti za davanje koncesija u pojedinim oblastima.

Tako se omogućuje dodjeljivanje koncesija fizičkim licima koja imaju registriran obrt i izjednačavaju uslovi tretiranja domaćeg i stranog kapitala, što je u skladu sa zakonima o obrtu i o privrednim društvima, koji predviđaju da se istom privrednom djelatnošću mogu baviti pravna i fizička lica.

Pravilnik o primjeni Zakona o porezu na dobit

Pravilnik o primjeni Zakona o porezu na dobit, koji je objavljen u "Službenim novinama Federacije BiH", broj 36/08, stupio je na snagu 19. juna ove godine.

Sastavni dio Pravilnika o primjeni Zakona o porezu na dobit su obrasci neophodni za primjenu ovog zakona i to prijava poreza na dobit, porezni bilans, izjava isplatioaca dividendi/udjela u dobiti, pregled nastalih iskorištenih i neiskorištenih poreznih gubitaka, prijava/potvrda o obračunatom i plaćenom porezu po odbitku ili primjeni ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja.

Porezna uprava FBiH neće štampati obrasce, a porezni obveznici obrasce mogu preuzeti sa web stranice Porezne uprave FBiH (adresa: www-.pufbih.ba).

Porezna uprava FBiH podsjeća da je od 1. januara 2008. godine počela primjena Zakona o porezu na dobit, prvog iz seta reformskih zakona, kojim se nastoje stvoriti približno jednaki uslovi za pravna lica bez obzira na to u kojem dijelu BiH posluju. Porezna stopa poreza na dobit iznosi 10 posto.

Pripremila: M. IDRIZOVIĆ

Centralna banka BiH

Fiskalni suficit BiH 1,3 posto BDP-a

Konsolidovani fiskalni suficit na nivou cijele BiH u 2007. godini iznosio je 278 miliona KM, odnosno oko 1,3 posto bruto domaćeg proizvoda (BDP). Centralna banka BiH je objavila redovne godišnje statističke podatke o vladinim finansijama koji obuhvataju budžete na svim nivoima vlasti, fondove socijalnog osiguranja i sve vanbudžetske fondove u BiH

Iako je u 2007. pogoršana fiskalna pozicija u BiH, jer je neto suficit gotovo duplo manji nego u 2006., tekući prihodi su bili veći od tekućih rashoda i neto nabavke stalnih sredstava (javne investicije). Tekući rashodi su iznosili oko 8,8 milijardi KM i rasli su po godišnjoj stopi od 17 posto, dok su konsolidovani tekući prihodi rasli po godišnjoj stopi od 15 posto i u 2007. godini iznosili 9,83 milijarde KM. Pored naglašenog rasta tekuće potrošnje, bruto operativni bilans (razlika prihoda i rashoda) u nominalnim iznosima gotovo je isti kao u 2006. godini, ali su povećane javne investicije doprinijele da je fiskalni neto suficit niži nego ranije. U sferi javnih investicija je zabilježeno značajno povećanje od 53 posto i one su iznosile 746 miliona KM.

Ukupni rashodi ne uključuju rashode koji se odnose na projekte finansirane stranim donacijama.

Guverner CBBH mr Kemal Kozarić ističe da je očito da se više ne može računati na početne pozitivne efekte koje je uvođenje poreza na dodatu vrijednost (PDV) imalo na rast poreskih prihoda, jer su poreski prihodi u 2007. godini narasli za 12 posto, dok su u 2006. porasli za više od 23 posto. Zabrinjava činjenica da je javna potrošnja, uključujući i nabavku stalnih sredstava, rasla i u prošloj godini, te da je iznosila 45 posto BDP-a.

Nakon provedenih poreskih reformi, BiH polako dostiže svoj maksimalni fiskalni kapacitet i buduća vladina potrošnja treba biti adekvatno izbalansirana sa raspoloživim prihodima, a bez daljeg opterećavanja privatnog sektora.

Tržište kapitala

SASE na finansijskom servisu Google-a

Fundamentalni podaci za 64 najlikvidnije kompanije kojima se trguje na Sarajevskoj berzi mogu se pronaći i na Google Finance Internet servisu (<http://finance.google.com>).

Od podataka moguće je pregledati detaljni profil emitenta, korporativnu strukturu, objavljene novosti, fundamentalne pokazatelje, te je moguća usporedba sa drugim srodnim kompanijama. U narednom periodu očekuje se i uvođenje nove opcije u okviru Google Finance servisa, odnosno prikaz trgovanja u realnom vremenu. Uvođenjem ovakvih vrsta usluga Sarajevska berza nastoji pružiti što veći obim informacija investitorima preko globalnih distributera finansijskih informacija, te na taj način kvalitetno promovisati tržište kapitala i mogućnost investiranja u BiH.

Iz Federalnog zavoda za zapošljavanje

“Centar za osposobljavanje stručnih radnika”

Početak jula predstavljeni su rezultati Projekta Federalnog zavoda za zapošljavanje (FZZZ) “Centar za osposobljavanje stručnih radnika i za razvoj i implementaciju programa aktivne politike zapošljavanja” čija je realizacija počela 1. januara ove godine i trajće 30 mjeseci, odnosno do 30. juna 2010. godine

Prema riječima direktora FZZZ Miralema Šarića, Projekat je vrijedan 900.000 KM i njim je predviđeno sistematsko osposobljavanje stručnih radnika Federalnog zavoda i kantonalnih službi za zapošljavanje prema utvrđenoj metodologiji izvođača Projekta Zavoda “Papilot” iz Ljubljane.

„Stručni radnici su zaposlenici Federalnog zavoda i kantonalnih službi za zapošljavanje, koji su aktivno uključeni u kreiranje, pripremu, realizaciju i nadzor mjera aktivne politike zapošljavanja na federalnom i kantonalnom nivou djelovanja, te u aktivnosti informiranja, savjetovanja i posredovanja u zapošljavanju na općinskom nivou djelovanja“, rekao je Šarić.

Primarni cilj projekta je usmjeravanje stručnih radnika na nove pristupe u radu sa nezaposlenim osobama i pružanje savjetodavnih usluga, odnosno njihovo osposobljavanje za upo-

znavanje i obuku nezaposlenih osoba sa postupcima i tehnikama aktivnog traženja posla.

„Obuka nezaposlenih osoba, koju će provoditi osposobljeni stručni radnici, treba da doprinese većoj motivaciji i aktivnijem angažmanu nezaposlenih osoba u procesu samostalnog traženja zaposlenja i na povećavanje njihovih sposobnosti i znanja za aktivno traženje i brže pronalaženje odgovarajućeg zaposlenja“, kazao je Šarić.

Projekat je usmjeren na formiranje Centra za razvoj i za realizaciju programa aktivne politike zapošljavanja, kao i u pripremu polazišta i razvijanje jedinstvene doktrine rada Federalnog zavoda i kantonalnih službi za zapošljavanje.

Prvoj fazi obuke, tzv. inicijalnim seminarima, prisustvovalo je 166 zaposlenika, od kojih je na osnovu prove-

dene selekcije odabrano 36 kandidata za trenere. Treneri su, nakon usvojenih novih znanja i metoda rada, pripremljeni za provođenje naredne faze Projekta koja obuhvata organizaciju jednodnevnih info seminara (grupno informiranje) za nezaposlene osobe u kantonalnim službama za zapošljavanje.

Cilj ovih seminara jeste upoznavanje nezaposlenih osoba sa pravima i obavezama za vrijeme trajanja nezaposlenosti, a ciljnu grupu sačinjavaju osobe koje se tek prijavljuju na evidenciju nezaposlenih u biroima za zapošljavanje.

Podršku seminarima pružaju stručni radnici Zavoda “Papilot” iz Slovenije.

Direktor Zavoda “Papilot” Stojan Zagorc je kazao da seminare izvode treneri, radeći u parovima, pri čemu rukovode grupom do 15 nezaposlenih osoba.

„Predviđeno je da u ovoj početnoj fazi održavanja seminara svaki par trenera održi po pet seminara. Naime, 15 parova na području svih kantonalnih službi za zapošljavanje će obuhvatiti 1.125 osoba, a do sada je već 785 nezaposlenih osoba prošlo info seminare“, rekao je Zagorc.

Info seminari će se nastaviti 1. septembra ove godine, kao redovna aktivnost kantonalnih službi za zapošljavanje.

Na jesen će početi realizacija pilot-projekta „Uspjet ću“ kojim je predviđena obuka nezaposlenih osoba za aktivno traženje zaposlenja na području Sarajeva i Goražda, zatim osposobljavanje trenera za rad sa romskom populacijom u oktobru i novembru 2008. godine, osposobljavanje trenera za rad sa invalidnim osobama u novembru i decembru 2008., te uspostavljanje i operacionalizacija šalter sistema u najmanje dva biroa na području svake kantonalne službe za zapošljavanje.

Priznanja za „100 najvećih“

Violeti „Srebreni pečat“

I ove godine „Poslovne novine“, izdanje Privredne štampe d.o.o. Sarajevo, dodijelile su priznanja vodećim firmama u Bosni i Hercegovini prema ostvarenim rezultatima u 2007. godini, a na osnovu ankete „Sto najvećih fimi u BiH“ koju ta izdavačka kuća pravi više od 35 godina

Na svečanosti u Sarajevu priznanja su dobili u oblasti investicija JP Elektroprivreda BiH sa ukupnim investicijama od 118,84 miliona KM u prošloj godini, BH Telecom d.d. Sarajevo za investicije od 112 miliona

KM, te Arcelor Mittal d.o.o. Zenica za investicije od 68,21 milion KM.

Najveći izvoznici u prošloj godini bili su Aluminij d.d. Mostar sa izvozom od 501,71 milion KM, zatim Arcelor Mittal d.o.o. Zenica sa izvozom od 363,15 miliona KM, te ASA Prevent grupacija Sarajevo sa izvozom od 245,47 miliona KM.

Priznanja za ostvarenu neto dobit u prošloj godini dobili su BH Telecom d.d. Sarajevo za ostvarenu dobit u prošloj godini od 162,50 miliona KM, Telekomunikacije RS a.d. Banja Luka za neto dobit od 79,09 miliona KM, te Arcelor Mittal d.o.o. Zenica za dobit od 63,19 miliona KM.

Prve tri firme po ukupnom prihodu u prošloj godini, od stotinu najvećih, bile su JP Elektroprivreda BiH d.d. Sarajevo sa prihodom od 765,26 miliona KM, ASA Prevent grupacija sa prihodom od 702,97 miliona KM, te Aluminij d.d. Mostar sa prihodom od 623,73 miliona KM.

„Poslovne novine“ su dodijelile specijalno i najveće priznanje „Srebreni pečat“ Kompaniji Violeta d.o.o. za ukupne rezultate poslovanja, doprinos razvoju privrede i zapošljavanju, kao i razvoju vlastitog brenda, te uvođenju čistije proizvod-

nje radi prevencije i smanjenja otpada, odnosno uvođenja ekoloških standarda u proizvodnju.

Specijalno priznanje za razvoj i zapošljavanje dobila je kompanija Alma-Ras d.o.o. Olovo, a priznanje za poslovne rezultate je dobio Arcelor Mittal Prijedor d.o.o. Također, dodijeljeno je i specijalno priznanje za bh. robnu marku kompaniji Bimal d.d. Brčko.

Priznanje

Sarajevskom kiseljaku „status Superbrands“

Prirodna mineralna voda Sarajevski kiseljak dobitnik je priznanja „status Superbrands“, koje joj je dodijelio nezavisni i globalni autoritet na području brandinga, organizacija Superbrands.

Ova domaća robna marka je među 12.000 brendova prisutnih na bh. tržištu dobila priznanje za reputaciju, prepoznatljivost, kvalitetu i dugogodišnju dosljednost.

Ekspertno vijeće, koje je vršilo selekciju brandova za 2008. godinu u BiH, sastojalo se od 55 članova, priznatih i poznatih poslovnih, marketinških i akademskih stručnjaka, kao i predstavnika medija. Kao rezultat ove selekcije biće izdata knjiga „Superbrands BiH 2008“, koja će biti predstavljena javnosti na svečanoj ceremoniji dodjele priznanja Superbrands u septembru.

Na sajtu pivopija svijeta

„Sarajevsko“ deseto

Sarajevska pivara je saopćila da je „Sarajevsko pivo“ izuzetno visoko pozicionirano na web sajtu pivopija svijeta (www.beer.trash.net). U konkurenciji od 2.392 vrste piva iz cijelog svijeta „Sarajevsko“, kako se navodi, zauzima „fantastično 10. mjesto“.

Brojna poznata piva prisutna na bh. tržištu su rangirana niže (Becks - 19, Stella Artois - 28, Pivovarna La.ko - 36 itd), a mnoga od zvučnih imena iz okolnih država se ne nalaze među prvih 100.

Ovaj uspjeh Sarajevske pivare i brenda „Sarajevsko pivo“ je dokaz da domaće kompanije, sa svojim kvalitetnim proizvodima, mogu biti izuzetno uspješne i u najžešćoj svjetskoj konkurenciji, navode iz Sarajevske pivare.

Pad proizvodnje namještaja i pilanske prerade drveta

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, u prvih pet mjeseci ove godine, rezultati proizvodnje namještaja su manji za 15,4% u odnosu na isti period 2007. godine. Manja je proizvodnja i u primarnoj preradi drveta za 3,3%

Uzimajući u obzir da je proizvodnja šumskih sortimenata - trupaca četinjača i listača, može se reći, na istoj razini kao i 2007. godine, razloge ovakvog stanja proizvodnje koja je izvozno orijentirana treba tražiti u:

- Povećanju prodaje namještaja kanalima za koje nema uvida i neprikazivanju rezultata proizvodnje. To se može okarakterisati kao rad na crno i slab rad inspeksijskih organa. Kontaktirajući kompanije koje su izvozno orijentirane, proizvodnja je povećana u odnosu na isti period 2007. godine, a i izvoz namještaja.

- Došlo je do poremećaja na svjetskom tržištu namještaja, tako da zavisno od zemlje u koju se izvozi, izvoz negativno utiče i na naše proizvođače.

- Problemi kod snabdijevanja sirovinom - prioritet treba da imaju finalni proizvođači kako bi se ujedno smanjio i izvoz rezane građe i trupaca.

- Povećanje cijena sirovine - ugovori za izvoz finalnih proizvoda su sklopljeni do početka tekuće godine i povećanju cijena sirovine nema mjesta u toku godine.

I pored navedenih problema, razloge treba tražiti u niz drugih mjera (fiskalni - porezi, doprinosi, stimulacija izvoza, ukidanje carina na repromaterijal koji se ne proizvodi u BiH, certificiranje poduzeća šumarstva i drvne industrije, primjeni Zakona o šumama na cijeloj teritoriji FBiH).

Privredna/Gospodarska komora Federacije BiH ukazuje na ove probleme i nastoji zajedno sa Vladom FBiH da utiče na to da se zakonska regulativa na nivou BiH harmonizira čime bi se svi subjekti doveli u isti položaj privređivanja.

U narednom periodu treba harmonizirati regulativu u skladu sa zahtjevima Sporazuma o stabilizaciji i pridru-

živanju BiH u EU i CEFTA-e i odredbi WTO-a, shodno regulativi u okruženju kako bi naš proizvod u uslovima liberalizacije tržišta bio konkurentan.

Šemsa ALIMANOVIĆ

U Kaliforniji

Zakon o emisiji formaldehida najstroži na svijetu

U Kaliforniji bi 2012. godine na snagu trebala stupiti druga faza zakona o emisiji formaldehida, pa će taj kalifornijski zakon biti najstroži na svijetu. Prva faza bi trebala biti početkom 2009. godine. Ti će zakoni biti stroži za emisiju formaldehida iz ploča, ali i namještaja. Poznato je da se radi o kancerogenom sastojku koji je desetljećima bio u drvnim pločama i namještaju. Količina u prostoru ne bi trebala prelaziti 0,1 miligram po m³ zraka mjereći u periodima od 30 minuta (WHO).

Š. A.

Znak razlikovanja

Desetogodišnja zaštita žiga košta 415 KM

Žig je znak razlikovanja nekog proizvoda ili usluge. Za korištenje u BiH žig se registruje u Institutu za intelektualno vlasništvo u BiH, a za druge zemlje kod Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo ili direktno u zemljama na čije tržište se želi ići.

Žig ne smije sadržavati prostakluke ili uvredljive simbole, kao ni nacionalna ili vjerska obilježja. Lik žive osobe na žigu se može koristiti samo uz njen prisustanak, a umrle uz prisustanak porodice.

Zaštita žiga u BiH košta oko 120 KM, plus 295 KM za period od 10 godina, nakon čega je moguće obnoviti zaštitu.

Za pretraživanje baze zaštićenih žigova, kako se novoregistrovani žig ne bi poklapao s već registrovanim, plaća se 65 KM.

Zaštita robne marke

Mađari prisvojili bosanski sudžuk

U BiH je tek manji broj domaćih proizvođača registrovao žig ili zaštitni znak svog proizvoda kao industrijsko vlasništvo, kažu u Institutu za intelektualno vlasništvo BiH, pišu "Nezavisne novine".

Zbog sporosti, neznanja ili nezainteresovanosti domaćih proizvođača, mađarski proizvođači zaštitili su proizvodnju bosanskog sudžuka.

"Za sada je u BiH zaštićeno ili je zatražena zaštita za 2.001 domaći

proizvod, a među njima su livanjski i travnički sir, te vina žilavka i blatina, ali tako da različiti proizvođači imaju različite etikete", pojašnjava Faris Frašto iz Instituta.

Kaže da bi proizvođači koji žele zaštititi određenu robnu marku morali definisati zajedničke standarde za njenu proizvodnju kod Instituta za patente i mjeriteljstvo BiH.

S obzirom na to da u BiH još nije dan proizvod nije zaštićen kao proizvod s posebnim geografskim porijeklom, neke druge zemlje zaštitile su proizvode koji u imenu sadrže geografske odrednice iz BiH, poput proizvođača iz Hrvatske koji su zaštitili livanjski sir ili bosanski sudžuk u Mađarskoj.

"Te registracije su lako oborive kod Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo", ističe Frašto.

Povećan promet u trgovini na malo

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, u toku juna izvršena je korekcija prethodnih podataka trgovine na malo za januar - maj 2008., tako da je došlo do povećanja ukupnog prometa, bez PDV-a, sa 1.250.081.000 KM na 1.251.419.000 KM

Promet u trgovini na malo, sa PDV-om, povećan je sa 2.394.570.000 KM na 2.398.891.000 KM, dok je promet trgovačkih poslovnih subjekata od ostalih djelatnosti povećan sa 280.024.000 KM na 280.037.000 KM.

Za maj ovim istraživanjem su obuhvaćena 1.763 poslovna subjekta.

Ukupan promet u trgovini na malo sa uključenim PDV-om u maju 2008. ostvaren je u vrijednosti od 550.268.000 KM, što je za 6,4 odsto više nego u prethodnom mjesecu, odnosno za 23,7 odsto više nego istog mjeseca prethodne godine.

Za januar - maj 2008. godine vrijednost ukupnog prometa u trgovini na malo sa uključenim PDV-om iznosi 2.398.891.000 KM, što je za 21,2 odsto više nego u istom periodu prethodne godine.

U ukupno ostvarenom prometu u trgovini na malo učešće poslovnih subjekata registrovanih u ostalim djelatnostima, tj. djelatnostima izvan trgovine na malo, iznosi 292.152.000 KM ili 53,1 odsto, a za januar - maj 2008. godine 1.265.452.000 KM ili 52,8 odsto.

Ukupan promet bez PDV-a u maju 2008. iznosi 286.340.000 KM, a za januar - maj 2008. godine 1.251.419.000 KM.

Promet od ostalih djelatnosti bez PDV-a poslovnih subjekata registrovanih u trgovini na malo ostvaren u maju 2008. godine iznosi 65.261.000 KM, a za januar - maj 2008. godine 280.037.000 KM.

Posmatrano prema pretežnoj djelatnosti poslovnog subjekta, najveće učešće u prometu od trgovine na malo u maju 2008. godine ostvareno je u sljedećim djelatnostima: trgovina na malo

u nespecijaliziranim prodavnicama 16,1 odsto od ukupnog prometa u trgovini na malo, zatim trgovina na malo gorivima i mazivima 13,2 odsto i ostala trgovina na malo novom robom u specijaliziranim prodavnicama devet odsto.

Posmatrano po trgovačkim strukama, najveći promet od trgovine na malo u maju 2008. godine ostvaren je po grupama: nespecijalizovane prodavnice živežnim namirnicama 27,9 odsto od ukupnog prometa u trgovini na malo, zatim motorna goriva i maziva 22,4 odsto i željezna roba, boje, staklo i ostali građevinski materijal 10,3 odsto.

Učešće svih ostalih grupa u ukupnom prometu od trgovine na malo je 39,4 odsto.

Indeks cijena industrijskih proizvoda viši za 2,7 odsto

Ukupan indeks cijena proizvođača industrijskih proizvoda u junu viši je za 2,7 odsto u odnosu na maj. Posmatrano prema glavnim industrijskim grupacijama, indeks cijena intermedijarnih proizvoda, osim energije, viši je za 7,4 odsto, netrajnih proizvoda za široku potrošnju za 0,7 odsto, te trajnih proizvoda za široku potrošnju za 0,5 odsto.

Pad indeksa cijena je registrovan kod energije za 0,1 odsto. U ostalim grupacijama indeksi cijena se nisu mijenjali u ovom mjesecu.

Indeks cijena je viši u području predaivačke industrije za 3,9 odsto.

Pad indeksa cijena je registrovan u području rudarstva za 0,4 odsto. U području snabdijevanja električnom energijom, plinom i vodom indeks cijena se nije mijenjao u junu.

Ukupan indeks cijena proizvođača industrijskih proizvoda u junu viši je za 7,7 odsto u odnosu na prosječan indeks iz 2007. godine, za 4,4 odsto u odnosu na decembar 2007., a u odnosu na isti mjesec prethodne godine za 9,5 odsto.

Za šest mjeseci ove u odnosu na isti period prethodne godine indeks cijena proizvođača industrijskih proizvoda viši je za 6,5 odsto.

Indeks potrošačkih cijena viši za 0,95 odsto

Ukupan indeks potrošačkih cijena u Federaciji BiH u junu viši je za 0,95 odsto u odnosu na prethodni mjesec, podaci su Federalnog zavoda za statistiku.

Posmatrano po odjeljcima COICOP klasifikacije (Classification of Individual Consumption by Purpose), rast cijena registrovan je u odjeljku "prevoz" za 3,53 odsto, u odjeljku "stanovanje, voda, električna energija, plin i drugi energenti" za 1,22 odsto, u odjeljku "rekreacija i kultura za 1,09 odsto", u odjeljku "restorani i hoteli" za 0,89 odsto, te u odjeljku "namještaj, kućanski uređaji i redovno održavanje kuće" za 0,67 odsto.

Rast cijena registrovan je i u odjeljku "hrana i bezalkoholna pića" za 0,66 odsto, u odjeljku "alkoholna pića i duhan" za 0,21 odsto, u odjeljku "zdravstvo" za 0,17 odsto i u odjeljku "ostala dobra i usluge" za 0,13 odsto.

U odjeljku "odjeća i obuća" cijene su niže za 0,50 odsto i u odjeljku komunikacije za 0,04 odsto.

U odjeljku "obrazovanje" cijene se nisu mijenjale u ovom mjesecu.

Ukupan indeks potrošačkih cijena je viši za 9,81 odsto u odnosu na isti mjesec prethodne godine, a u odnosu na decembar 2007. godine za 4,26 odsto.

Za posljednjih 12 u odnosu na prethodnih 12 mjeseci ukupan indeks potrošačkih cijena je viši za 5,27 odsto.

Industrijska proizvodnja veća za 6,7 odsto

Industrijska proizvodnja u Federaciji BiH u junu ove godine, u odnosu na prosječnu mjesečnu proizvodnju iz 2005. godine, veća je za 32,7 odsto, a u odnosu na proizvodnju iz juna 2007. godine veća je za 6,7 odsto.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, industrijska proizvodnja u junu, u odnosu na maj ove godine, veća je za 5,9 odsto.

Ukupna industrijska proizvodnja za januar - juni 2008. godine, u odnosu na isti period 2007. godine, veća je za 4,9 odsto.

U području "rudarstva" manja je za 0,2 odsto, u području "prerađivačke industrije" veća je za 4,7 odsto i u području "snabdijevanja električnom energijom, plinom i vodom" veća je za 8,8 odsto.

Prema glavnim industrijskim grupacijama industrijskih proizvoda za januar - juni 2008. godine, u odnosu na isti period 2007., proizvodnja bilježi povećanje proizvodnje energije za 7,8 odsto, intermedijarnih proizvoda, osim energije, za 3,2 odsto, kapitalnih proizvoda za 19,3 odsto, netrajnih proizvoda za široku potrošnju za 4,3 odsto, dok je za bilježeno smanjenje proizvodnje trajnih proizvoda za široku potrošnju za 13,9 odsto.

U sezoni 2007/2008. zasijano 192.358 hektara

U sezoni 2007/2008. godine u Federaciji BiH ukupno je zasijano 192.358 hektara (ha), što je manje za 0,1 odsto u odnosu na sjetvu u 2006/2007. godini, podaci su Federalnog zavoda za statistiku.

Gledano po grupama usjeva, u odnosu na prošlu godinu zabilježen je porast zasijanih površina kod žita za 2,2 odsto, dok je zabilježen manji pad i to povrtnog bilja za 0,7 odsto, stočnog-krmnog bilja za 2,7 odsto i industrijskog bilja za 0,1 odsto.

Posmatrano po zasijanim površinama, zabilježen je pad zasijanih površina kod pšenice za 0,5 odsto, kod duhana za 5,2 odsto i soje za 2,6 odsto u odnosu na sjetvu u 2006/2007. godini.

Porast je zabilježen kod kukuruza - zrno za 3,4 odsto, krompira za 1,1 odsto i kukuruza-zelena masa za 1,6 odsto u odnosu na prošlu godinu.

Agencija za statistiku BiH

Robni promet sa inostranstvom preko dvije milijarde KM

U junu 2008. godine BiH je ostvarila ukupan robni promet sa inostranstvom u vrijednosti od 2,039 milijardi KM, od čega se na izvoz odnosi 614,1 milion KM ili 30,1 odsto, a na uvoz 1,425 milijardi KM ili 69,9 odsto, podaci su Agencije za statistiku BiH.

U okviru ukupno ostvarenog vanjskotrgovinskog prometa BiH u posmatranom mjesecu, pokrivenost uvoza izvozom iznosi je 43,1 odsto.

U prvih šest mjeseci ove godine ostvaren je izvoz u vrijednosti od 3,349 milijardi KM, što je za 17 odsto više u odnosu na isti period prethodne godine.

U posmatranom periodu ostvaren je uvoz u vrijednosti od 7,977 milijardi KM, što je za 23,8 odsto više u odnosu na isti period prethodne godine.

U istom periodu pokrivenost uvoza izvozom iznosila je 42 odsto.

U prvih šest mjeseci BiH je u robnom prometu sa inostranstvom ostvarila ukupan trgovinski deficit u vrijednosti od 4,628 milijardi KM.

Najveće učešće u izvozu u sektoru "Obični metali"

Prema podacima Agencije za statistiku BiH, gledano po sektorima Harmoniziranog sistema (HS), odnosno Carinske tarife BiH, u junu ove godine najveće učešće u izvozu ostvareno je u sektoru "Obični metali i proizvodi od običnih metala", sa ukupnom vrijednošću od 177,2 miliona KM, što iznosi 28,9 odsto od ukupnog izvoza.

Značajan obim izvoza ostvaren je i u sektoru "Mašine, elektrotehnička oprema", sa ukupnom vrijednošću od 77,3 miliona KM, što iznosi 12,6 odsto od ukupnog izvoza.

Najveće učešće u uvozu ostvareno je u sektoru "Mineralne tvari", sa ukupnom vrijednošću od 255,3 miliona KM, što iznosi 17,9 odsto od ukupnog uvoza.

Značajan obim uvoza ostvaren je i u sektoru "Mašine, elektrotehnička oprema", sa ukupnom vrijednošću od 221,8 miliona KM, što iznosi 15,6 odsto od ukupnog uvoza.

BiH najviše izvozila u Hrvatsku (105,6 miliona KM)

Prema podacima Agencije za statistiku BiH, u pogledu geografske distribucije robnog prometa BiH sa inostranstvom, u junu ove godine najviše se izvozilo u Hrvatsku u vrijednosti od 105,6 miliona KM, što je 17,2 odsto od ukupno ostvarenog izvoza.

Od susjednih zemalja značajan izvoz u istom periodu ostvaren je u Srbiju u vrijednosti od 84,9 miliona KM, što je 13,8 odsto od ukupnog izvoza.

Posmatrano prema regionalnim grupacijama, u junu se najviše izvozilo u EU u vrijednosti od 345,5 miliona KM, što je 56,3 odsto od ukupno ostvarenog izvoza.

Posmatrano prema regionalnim grupacijama, u prvih šest mjeseci ove godine najviše se izvozilo u EU u vrijednosti od 1,909 milijardi KM, što je 57 odsto od ukupno ostvarenog izvoza.

U junu se najviše uvozilo iz Hrvatske u vrijednosti od 267,7 miliona KM, što je 18,8 odsto od ukupno ostvarenog uvoza.

Mjesečna inflacija u junu 0,9 odsto

Cijene proizvoda i usluga, koji se koriste za ličnu potrošnju u BiH mjerene indeksom potrošačkih cijena, u junu 2008., u odnosu na maj iste godine, u prosjeku, su više za 0,9 odsto.

Posmatrano po odjeljcima prema namjeni potrošnje (COICOP), u junu 2008. godine u odnosu na maj najviše su porasle cijene prevoza (četiri odsto), rekreacije i kulture (dva odsto), restorana i hotela (0,7 odsto), stanovanja, vode, električne energije, plina i drugih energenata (0,6 odsto), hrane i bezalkoholnih pića (0,5 odsto), namještaja, kućanskih uređaja i redovnog održavanja kuće (0,4 odsto), alkoholnih pića i duhana (0,3 odsto), zdravstva (0,2 odsto) i ostalih dobara i usluga (0,1 odsto).

U odjeljku prevoza rast cijena je uzrokovan povećanjem cijena benzina i euro-dizela, usluga održavanja i opravke putničkih automobila, te avionskog prevoza i karata za gradski prevoz. U junu u odnosu na maj došlo je do sniženja cijena u odjeljku odjeća i obuća (0,3 odsto). Posmatrano po odjeljcima prema namjeni potrošnje (COICOP), u junu u odnosu na maj u ostalim odjeljcima nisu zabilježene promjene cijena.

Zbog planiranog smanjenja subvencija

Poljoprivrednici kritikuju lidere EU

Evropski farmeri procjenjuju da će ih sporazum o poljoprivredi, koji je na dnevnom redu predstojećih pregovora u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji (WTO), koštati milijarde eura i najmanje pola miliona radnih mjesta

U Evropskom udruženju poljoprivrednika (COPA) kažu da je evropski komesar za trgovinu Piter Mendelson pogriješio kada je rekao da će nepostizanje sporazuma na pregovorima u WTO ostaviti Evropu izvan slobodne globalne trgovine.

“Nepostizanje dogovora bolje je od lošeg dogovora, a trenutno ponuđeni dogovor vrlo je loš”, kazao je predsjednik evropskog udruženja poljoprivrednika Žan-Mišel Lemetaje. Sporazumom je predviđeno kresanje poljoprivrednih subvencija i otvaranje EU za veći poljoprivredni izvoz. COPA procjenjuje da će to umanjiti prihod evropskih farmera za četvrtinu i koštati ih oko 30 milijardi eura godišnje. To je daleko veća cijena od

one koju prognozira Evropska komisija koja računa da će poljoprivredni sektor izgubiti 18 milijardi eura.

Iz COPA tvrde da se prognoza Evropske komisije odnosi samo na žito, govedinu, svinjetinu, živinsko meso i mliječne proizvode, a da nji-

Pregovori u Ženevi

Dogovor “sad ili nikad”

Robert Zelik, predsjednik Svjetske banke (WB), pozvao je ministre trgovine članica Svjetske trgovinske organizacije (WTO) da postignu napredak na pregovorima koji će se održavati u Ženevi, istakavši da dogovor treba postići “sad ili nikad”.

Zelik je naveo da bi napredak u pregovorima o poljoprivredi na sastanku, koji je počeo u Ženevi, doprinio povećanju povjerenja u svjetsku privredu, koja se suočava sa rastućim cjenama hrane i energenata, kao i sa finansijskom krizom.

“Nikad nije bilo važnije da članice WTO postignu napredak u pregovorima runde Doha. To mora da se uradi sad ili nikad”, rekao je bivši

predstavnik SAD-a za trgovinu koji je učestvovao u pokretanju Doha runde pregovora 2001. godine.

“Otvoreni i pošteni sistem trgovanja bi dao poljoprivrednicima u zemljama u razvoju razlog za povećanje proizvodnje”, istakao je Zelik i dodao “da bi tada potrošači imali koristi od nižih cijena, a vlade bi uštedjele na troškovima isplate subvencija i povećale bi svoje budžete”. Ministri trgovine iz više desetina članica WTO će na sastanku u Ženevi pokušati da sa mrtve tačke pokrenu pregovore u okviru Doha runde.

“Države u razvoju, naime, traže od razvijenih zemalja da otvore svoja tržišta tako što će smanjiti carine, tvrdeći da one u velikoj mjeri otežavaju ulazak poljoprivrednih proizvoda iz siromašnih zemalja. I razvijene privrede i one u razvoju bi imale korist od smanjenja barijera u trgovini i poljoprivredi”, istakao je Zelik.

hova uključuje i gubitke u sektorima proizvodnje šećera, pirinča, ovčijeg i kozjeg mesa, voća, povrća i jaja. COPA, takođe, ocjenjuje da će potencijalni sporazum teško pogoditi evropski sektor prerade na kojem bi, zatvaranjem mesnih i drugih prehrambenih industrija, bez posla moglo da ostane pola miliona ljudi.

Pregovarači iz WTO ponudili su prošle nedjelje nove prijedloge za reformu pravila koja se tiču trgovine poljoprivrednim proizvodima. Ministri trgovine EU razmatraće ih u petak, a zatim će se 21. jula u Ženevi sresti ministri 30 vodećih trgovinskih sila i pokušati da postignu sporazum o liberalizaciji trgovine. Riječ je o pregovorima u okviru Runde iz Dohe, koji su počeli prije gotovo sedam godina.

Bogate i siromašne zemlje nikako da se dogovore u vezi s globalnim pravilima trgovine pri čemu su na jednoj strani brzo rastuće ekonomije, poput Kine, Indije i Brazila, a na drugoj SAD i Evropa.

Transnacionalni program jugoistočna Evropa

Nakon prvog objavljenog poziva pristiglo 1.099 aplikacija

Prvi poziv za EU Program jugoistočna Evropa objavljen je 5. maja 2008. godine. Program je startao u martu ove godine, sa sjedištem u Budimpešti i predstavlja nastavak nekadašnjeg programa INTERREG IIIB CADSES. Na konkursu su mogli učestvovati subjekti iz 14 zemalja (Albanija, Austrija, BiH, Bugarska, Crna Gora, Grčka, Hrvatska, Mađarska, Makedonija, Moldavija, Rumunija, Srbija, Slovačka, Slovenija), te iz dvije zemlje u kojima mogu učestvovati samo neke njihove regije (Italija i Ukrajina)

Konkurs se odvija u dva koraka:

Prvi korak: aplikanti popunjavaju i šalju "Pismo iskaza interesa" (Expression of Interest) u kojem moraju ukratko opisati probleme i izazove na koje se odnosi njihov projekat, predviđeni budžet, uključene partnere, te predviđene ciljeve i rezultate. Rok za slanje "Pisma iskaza interesa" je elektronski dokument koji je trebalo popuniti i poslati najkasnije do 13. juna 2008. godine.

Drugi korak: samo aplikanti odabrani u prvom koraku koji prođu određeni nivo spremnosti i kvaliteta biće pozvani da predaju potpune prijave.

Glavni cilj Transnacionalnog programa za prostor jugoistočne Evrope je razvoj međunarodnih partnerstava od strateškog interesa za poboljšanje procesa teritorijalne, ekonomske i socijalne integracije regije, kao i njene stabilnosti i konkurentnosti.

Da bi projekat bio prihvaćen, mora za suštinu imati neki od prioriteta, odnosno mjera:

1. Podrška inovacijama i poduzetništvu

Razvoj mreže tehnologije i inovacija u konkretnim oblastima

Razvoj odgovarajućeg okruženja za inovativno poduzetništvo

Povećanje okvirnih uvjeta i otvaranje puta inovacijama

2. Zaštita i unapređenje okoliša
Unapređenje integriranog upravljanja vodama i prevencija od poplava
Unapređenje prevencije od ekoloških rizika

Unapređenje saradnje u upravljanju prirodnim dobrima i zaštićenim područjima

Promoviranje efikasnosti energije i resursa

3. Unapređenje pristupa evropskim mrežama (fizička infrastruktura i informaciono društvo)

Unapređenje koordinacije u promoviranju, planiranju i iskorištavanju primarnih i sekundarnih transportnih mreža

Razvoj strategija za realizaciju „dijeljenog digitalnog dijeljenja“

Unapređenje okvirnih uvjeta za multi-modalne platforme

4. Razvoj transnacionalne sinergije za održivi razvoj

Rješavanje glavnih problema koji pogađaju velegradska područja i regionalne sisteme sela

Promoviranje balansiranog modela atraktivnih i prihvatljivih područja u razvoju

Promoviranje upotrebe kulturnih vrijednosti za razvoj

5. Tehnička pomoć

5.1. Obezbjediavanje jezgra upravljanja za implementaciju programa

5.2. Sprovođenje popratnih aktivnosti

Kod ovog Programa projekti se ne smiju zasnivati samo na seminarima ili razmjeni iskustava, čiji je jedini cilj razmjena informacija i znanja bez konkretne primjene. Moraju imati vidljive rezultate ili mjerodavan efekat na socioekonomski učinak, na državnu politiku, institucije, na pojedine aktivnosti, javnu politiku, metode upravljanja i saradnje. Da bi projekat bio validan, najmanje tri partnerske zemlje moraju biti uključene u partnerstvo, od kojih najmanje jedan partner mora biti država članica. Minimalni iznos IPA finansiranja, zahtijevan od projektnih partnera - IPA korisnika je 50.000 eura, dok je maksimalni 300.000 eura. Ovaj limit primjenjuje se zavisno od broja projektnih partnera date zemlje. Projekat ne može trajati više od 36 mjeseci. Novina je da projekte kofinansiraju ERDF i IPA do 85%, a preostali dio budžeta (15%) treba biti obezbijeđen od svakog učesnika u projektu.

Prve informacije govore da je broj aplikacija sa iskazanim interesom podnesenih za prvi poziv Programa premašio najoptimističnija očekivanja. Cifre govore same za sebe: ukupan broj aplikacija do predviđenog roka je 1.099 (od čega su 258 duplikati). Broj aplikacija koje će biti procjenjivane tako iznosi 821.

Okolinska problematika je, bez sumnje, najpopularnija, s obzirom na to da je druga prioriteta mjera (Zaštita i unapređenje okoliša) privukla najveći broj aplikacija, sa 271 podnesenom aplikacijom. Odmah iza slijede prvi prioritet (Inovacije) i četvrti prioritet (Održivi razvoj područja) sa 237, odnosno 231 prijavom.

Veliko interesovanje izraženo je za sljedeće mjere: 1.2 - Razvoj odgovarajućeg okruženja za inovativno poduzetništvo (100 prijavi) i 4.3 - Pro-

moviranje upotrebe kulturnih vrijednosti za razvoj (102 aplikacije), kao i za 1.1 - Razvoj mreže tehnologije i inovacija u konkretnim oblastima (70 prijava); 2.2 - Unapređenje prevencije od ekoloških rizika (71 prijava); 2.3 - Promoviranje saradnje u upravljanju prirodnim dobrima i zaštićenim područjima (73 prijave) i 4.1 - Rješavanje glavnih problema koji pogađaju velegrad-ska područja i regionalne sisteme sela (52 aplikacije).

Ukupno, broj predloženih partnera iz zemalja članica EU, koje koriste fondove ERDF, jeste 5.414. To znači, u prosjeku, 676 partnera po jednoj zemlji. Najveći broj potencijalnih lidera u partnerstvu (291) dolazi iz Italije, zatim Grčka sa čak 234. Zapaženo je i veliko interesovanje među zemljama nečlanicama EU, sa 1.382 partnera koji dolaze iz zemalja kandidatkinja i potencijalnih kandidatkinja i mogu koristiti IPA fondove. Među ovim zemljama vodi Srbija kao partner čak 435 puta. Osim toga, značajan je broj partnera (128) iz zemalja koje koriste ENPI fondove (Moldavija i Ukrajina). Brojke pokazuju da su sve zemlje bile aktivne i da su organizirani info dani bili vrlo efikasni u podsticanju razvoja partnerstava i prijedloga.

Veliki broj primljenih prijedloga potvrdio je dobar interes za saradnju među zemljama jugoistočne Evrope. Ipak, ogroman interes i učešće nose potrebu za većim i precizno organizovanim akcijama. Pro-

jektne ideje sada ulaze u fazu ocjene podobnosti, te se, imajući u vidu broj, procjenjuje da će zvanični rezultati prvog koraka vjerovatno biti objavljeni u drugoj polovini oktobra ove godine. Tada će odabrani projekti morati da podnesu kompletan

aplikacijski paket, kao dio drugog koraka javnog poziva.

Bosna i Hercegovina se kao partner pojavljuje u nešto više od 200 aplikacija, dok ukupno predviđena sredstva za BiH iznose 453.020 eura.

Pripremila: Lejla SADIKOVIĆ

Evropski dan turizma

“EU finansiranje i zajedničke mogućnosti za i u turizmu”

Povodom obilježavanja Evropskog dana turizma u Briselu će se 7. 10. 2008. godine okupiti menadžeri u turizmu, politički zvaničnici i predstavnici lokalnih i regionalnih vlasti, kako bi otkrili neke od svojih „recepta“ i razmijenili iskustva o uspjesima i teškoćama u razvoju turizma.

Toga dana održaće se i druga konferencija pod nazivom „Plan

održivog i konkurentnog evropskog turizma i centralizirani finansijski instrumenti EU za podršku turizmu“. Ona je nastavak prve konferencije o ovoj temi, organizirane u junu, u Sloveniji. Glavne teme konferencije biće korištenje fondova zajedničkih za zemlje članice EU i regione - Evropski socijalni fond, Evropski regionalni razvojni fond, Poljoprivre-

dni fond za ruralni razvoj, Fond za ribarstvo itd.

Online registracija za konferenciju počela je 9. jula, a više informacija o programu može se naći na web adresi: http://ec.europa.eu/regional_policy/conferences/od2008/index.cfm?nmenu=1

Pripremila: L. SADIKOVIĆ

Portal

Lakši pristup informacijama za mala i srednja preduzeća

Evropska komisija prošle godine je pokrenula svoj novi portal za mala i srednja preduzeća (MSP). Za više od 23 miliona MSP-a u Evropi, ovaj portal je olakšao „online“ pronalaženje informacija o aktivnostima u Evropskoj uniji. Portal predstavlja mjesto s kojeg MSP imaju jedinstven pristup svim relevantnim inicijativama. Ranije disperzirane na oblast politika, informacije se sada mogu pronaći u okviru tema relevantnih za biznis, kao što su: pristup finansijama, pravila jedinstvenog tržišta i načini izlaženja na nova tržišta. Dostupan na 19 jezika, portal omogućava mnogim MSP-ima da pretražuju sadržaj stranice na njihovim maternjim jezicima.

MSP će sada znati gdje da traže odgovore na svoja pitanja - na prvi pogled i na više jezika. Na portalu se nalaze pojašnjenja vezano za politiku Evropske komisije za mala i srednja preduzeća, a u isto vrijeme ovaj portal omogućava MSP-ima direktnu „online“ pomoć i podršku. Poseban alat na sajtu tiče se mogućnosti finansiranja i služi da svako preduzeće pojedinačno može identifikovati koji od programa EU odgovaraju baš njima.

Portal: <http://ec.europa.eu/enterprise/sme/>

The screenshot shows the homepage of the European Commission's Enterprise and Industry SME portal. The header features the European Commission logo and the text 'Enterprise and Industry'. Navigation links include 'Translation aids', 'Search', 'Contact', 'Important legal notice', and 'English (en)'. A breadcrumb trail reads 'European Commission > Enterprise and Industry > SME portal'. The main content area is titled 'European portal for SMEs' and includes a 'Focus on...' sidebar with a 'New' announcement about the Small Business Act for Europe. The central part of the page contains a grid of topic boxes: 'EU funding for SMEs', 'EU sectoral policies', 'Support services across Europe', 'On-line tools', 'Going international', 'The EU's SME Energy', 'SME policy', 'SMEs and Innovation', 'Promoting entrepreneurship', 'A Single Market in Europe', and 'Making SMEs more competitive'. A central text box states: 'This portal provides access to information on the whole spectrum of EU policies, legislation, programmes and initiatives relevant to Europe's small and medium-sized enterprises.' On the right, there are sections for 'Grants and Tenders' and 'BRASMUS for young entrepreneurs', each with a 'Further details and more SMEs' link. At the top right, there are links for 'RSS', 'What is new?', 'About this website', and 'Give us your feedback'.